

Пряма й непряма мова.

Заміна прямої мови непрямою

У процесі спілкування в мовців виникає потреба передавати чи відтворювати висловлювання інших.

Які ж існують способи передачі чужого мовлення?

Чуже мовлення

Пряма мова

-це чуже мовлення,
передане дослівно, з
повним збереженням
змісту, форми та інтонації

Непряма мова

- це чуже мовлення,
що передається не
дослівно, а зі
збереженням лише
основного змісту
висловлювання

ПРЯМА МОВА

супроводжується словами автора, які вказують,
кому вона належить

Слова автора є синтаксичним центром, що організовує конструкцію з чужим мовленням, а також є засобом уведення його в розповідь.

Наприклад: *Діти кажуть: «Ми Вітчизну нашу любимо святу!»* (П.Тичина)

РЕЧЕННЯ З ПРЯМОЮ МОВОЮ СКЛАДАЄТЬСЯ З ДВОХ ЧАСТИН:

слів автора

прямої мови

об'єднуються за змістом та інтонаційно,
без допомоги сполучників

Розділові знаки в реченнях із прямою мовою

А: «П».

А: «П!(?)»

Наприклад: *Учитель підійшов і спитавсь: «Що тут у вас діється?» (Б.Грінченко). Хлопець одягся і говорить: «Ходім, тату, надвір!» (Нар.тв.).*

«П», - а.

«П!(?)» - а.

Наприклад: *«Орел, а не козак», - каже знову Василь Невольник (П.Куліш). «А де то?» – питають (А. Свидницький).*

Розділові знаки в реченнях із прямою мовою

«П, -а,- п». «П, -а,- п!(?)».

Наприклад: *«Здоров, - кажуть, - здоров, Кішко Самійле, гетьмане запорозький!» (Нар.тв.).*

«П! –а.- П». «П? –а.- П».

Наприклад: *«Ти ба! – дивується Данило, високо зводячи брови. – Сиплються, як горох» (Г.Тютюнник).*

«З якою бригадою? – раптом поповзли брови офіцера. – Поблизу Одеси наших бригад немає» (А.Михайленко).

НЕПРЯМА МОВА

На письмі непряма мова в лапки не береться.

Речення з непрямою мовою є складнопідрядним із підрядним з'ясувальним, яке приєднується за допомогою сполучників

що, щоб, ніби

і сполучних слів (сполучників)

хто, що, який, чий, котрий, де, коли, як

Наприклад: *Андрій сказав, що пшениця в цьому році вродила на славу. Марія подумала, що, мабуть, уже скоро світатиме.*

УВАГА! час заміни прямої мови на
непряму слова автора стають
головним реченням, а пряма мова -
підрядним

ПОРІВНЯЙТЕ!

Пряма мова

*«Ну й чого ж ти
мовчиш?» - спитала
жінка.*

Непряма мова

*Жінка спитала,
чого він мовчить.*

ЗАМІНА ПРЯМОЇ МОВИ НЕПРЯМОЮ

Вид речення, яким передано пряму мову, за метою висловлювання	Слово, яким слід поєднати частини складного речення	Приклади
РОЗПОВІДНЕ	сполучником <i>що</i>	Дідусь сказав: « Пахне суницями » Дідусь сказав, що пахне суницями.
ПИТАЛЬНЕ	питальними словами: займенниками <i>хто, що, який, чий, котрий</i> у формі певного відмінка прислівниками <i>де, куди, коли</i> і под. або сполучником <i>чи</i>	Півник запитав: « Хто знайшов колосок? » Півник запитав, хто знайшов колосок. Примітка. Якщо питальні слова відсутні, речення поєднуються сполучником <i>чи</i> . Усі питають: « Буде злива? » Усі питають, чи буде злива.
СПОНУКАЛЬНЕ	сполучником <i>щоб</i>	«Тосю, ану йди сюди!» — закричав Юрко. Юрко закричав, щоб Тося підійшла.

УВАГА! II особа займенників та дієслів замінюється формами III особи

При заміні можуть пропускатися

Вставні слова

«Напевне, він виїхав», подумала бібліотекар про читача. Бібліотекар подумала, що читач виїхав.

Звертання (найчастіше перетворюється на член речення)

«А знаєш ти, **братику**, де Крим?» — обзивається Петро.
Петро спитав **братика**, чи знає він де Крим.

Вигуки

«**Ох**, і налякав він мене», - сказав юнак про собаку.
Юнак сказав, що його налякав собака.

Примітка. При заміні прямої мови на непряму емоційно забарвлені слова зі значенням **сказав, промовив, запитав, відповів** здебільшого замінують на емоційно нетральні.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що називається прямою мовою?
2. Як розставляють розділові знаки в реченнях із прямою мовою?
3. Що таке непряма мова?
4. Яка найсуттєвіша відмінність між прямою і непрямою мовою?
5. Як пряму мову замінити непрямою?

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

(УСНО)

- 1. Пабло Пікассо сказав про творчість Марії Примаченко: «Я схиляюся перед цим дивом — мистецтвом геніальної українки».
- 2. Емма Андіївська на презентації своїх робіт якось розповідала, що герої її картин народжуються вві сні.
- 3. Під час однієї розмови Кузьма згадав, що його машина нагадує будинок на колесах.
- 4. «Мені було п'ятнадцять, коли я вперше зайшов до боксерської зали», — поділився цим фактом Олександр Усик.
- 5. Ольга Фреймут розповіла, що виховувати доньку Злату їй допомагає мама.

Домашнє завдання

Переробіть речення з прямою мовою на непряму, запишіть їх.

- 1. Олег сказав: «Я в хорошій формі».
- 2. Інна попросила: «Приготуйте мені сік».
- 3. Тренер запитав у хлопця: «Відчуваєш біль у м'язах після вчорашнього тренування?»
- 4. Тренер Олег укотре наполягав: «Тримай штангу рівно».
- 5. Учень вигукнув: «Дуже важко!»